

Vrienden Dienst - digitaal Jaargang 5, Nummer: 58

Evenementen

Tot en met 30 oktober	Treinramp in Harmelen
17 mei t/m 27 november	Expeditie Posttrein
30 april t/m 8 mei	Spoorweg Spelen
Op 2 juni	900 jaar Utrecht (met gratis entree in het Spoorwegmuseum)
23 t/m 25 september	Modeltrein Expo On traXS
22 t/m 30 oktober	Techlab XL
24 december t/m 8 januari 2023	Winterstation

Instap rondleidingen

Voorheen werd de dinsdag in het Spoorwegmuseum ook wel de 'Plusdag' genoemd. Op die dag konden bezoekers gratis aansluiten bij een rondleiding. De 'Plusdag' was bedacht voor de doelgroep 'senioren'. Senioren hebben over het algemeen (meer) tijd om doordeweeks een museum te bezoeken en zij zijn doorgaans geïnteresseerd in verdieping. Omdat het concept niet tot tevredenheid stemde zijn de Plusdagen uit beeld geraakt. Besloten is om vanaf april iedere dinsdag en donderdag om 12.00 uur een gratis rondleiding aan te bieden aan bezoekers.

Cartoon

Cartoon van Hans Proper.

On traXS bemanning

Tijdens het evenement Modeltrein Expo On traXS zal de Vereniging Vrienden van het Nederlands Spoorwegmuseum met een stand aanwezig zijn. Onze Martijn Bijvoet zoekt vrijwilligers die in het weekend van dit fantastische modeltrein evenement de stand van de Vrienden kunnen helpen "bemensen". Hij meent dat het leuk en belangrijk dat er een gemêleerde groep Vrienden de stand bemant. Het betreft de dagen van 23 t/m 25 september 2022.
[U kunt zich hier aanmelden.](#)

Arend weer op zijn wielen

In de vorige uitgave van de VriendenDienst-digitaal konden we met een verslag van Harry Peters vertellen over de voortgang van de werkzaamheden in Hoorn: de inspectie van de ketel, het vervangen van de vlampijpen en diverse andere renovatiewerkzaamheden. De vermelding van het feit dat de 2 aandrijfwielen geen flensen hebben, riep bij Vriend Jan-Willem Tinselboer de vraag op hoe dat dan zit? Welnu, van spoorwegkenner en medelid de heer Guus Veenendaal, kregen wij de volgende verklarende tekst:

Dat de drijfwielen van De Arend geen flenzen hebben was voornamelijk bedoeld om de machine bogen en wissels met een kleine straal te kunnen laten doorlopen. Het werd algemeen gedaan in die jaren en zelfs nog wel veel later. De loopwielen voor en achter hielden de loc in het spoor en de drijfwielen zorgden voor de aandrijving. Een heel gangbaar systeem dus, zowel in Engeland als in andere landen en redelijk veilig ook. Trajecten waren toen vaak bochtig en gingen zelfs om hindernissen heen. Bekend is het traject: Het laantje van "van der Gaag", nabij Delft. Om de boerderij heen, alhoewel De Arend daar nooit heeft gereden. Het waren vooral de wissels, excentrieken zoals die toen genoemd werden (een Belgisisme), waren toen meer gevreesd in dit opzicht. Drijfwielen waren toen algemeen zonder flenzen gemaakt bij 1A1 machines. Tot zover deze verhelderende aanvulling, met dank aan Guus Veenendaal.

Spoorweg Spelen in de meivakantie

De komende meivakantie worden voor het eerst de "Spoorweg Spelen" georganiseerd. Zes spellen, die allemaal een link hebben naar een 'spoor' beroep, werden hiervoor ontwikkeld. Zo zijn er spellen geïnspireerd op het beroep van rangeerder (zet de wagons in dezelfde volgorde als de combinatie op het scherm), stoker (vul de tender met kolen tot je het belletje hoort), schaalnecht (zet de koffers op de weegschaal en zorg dat ze net zo zwaar zijn als het gewicht op de teller), kruijer (leg zo snel mogelijk het parcours af zonder een koffer te verliezen), machinist (ga op reis en beantwoord de vragen over seinen) en tenslotte treinontwerper (bedenk een trein van de toekomst).

De Spoorweg Spelen worden gehouden van 30 april t/m 8 mei.

Expeditie Posttrein

en schreef in die periode veel teksten aan Herman Heijnen uit 1937 en kreeg ook een plek in de tentoonstelling.

Dezer dagen wordt er druk gefotografeerd om publiciteitsfoto's te maken voor de tentoonstelling 'Expeditie Posttrein'. Op 1 april ging de Motorpost naar Blerick om spullen weg te brengen; op de terugweg nam de mP dan weer enkele collectiestukken mee terug naar Utrecht voor de tentoonstelling. Regisseur Robbert Bleijs reed ook mee om te filmen voor de DocU die RTV Utrecht maakt over de laatste posttrein. Hij interviewt aan boord Georg Groenveld die lange tijd bij de postexpeditie werkte en die een centrale rol heeft in de documentaire. Ook muzikant Spinvis zal in de documentaire te zien zijn, hij reed anderhalf jaar op de posttrein tussen Amsterdam en Utrecht en schreef in die periode veel teksten aan boord van de trein. Deze notitieboekjes krijgen ook een plek in de tentoonstelling.

Restauraties voor de Expeditie Posttrein
De staf van het museum is zeer druk met de voorbereidingen voor de komende posttentoonstelling Expeditie Posttrein. De teksten worden geschreven, de vormgeving krijgt de laatste puntjes op de 'i' en de afdeling Marketing & Communicatie is druk bezig met de voorbereidingen van de reclamecampagne. Tegelijkertijd wordt de collectie die getoond gaat worden in orde gemaakt. Zo is het Vlaardingse bedrijf Art Salvage bezig met twee bijzondere klussen.

Herman Heijnen uit 1937 een prominente plek. Het werk was jarenlang in bruikleen gegeven aan het PTT Museum en is nu weer terug in de collectie van het Spoorwegmuseum. Op het pastel is een nachtelijk tafereel op het tweede perron van het Centraal Station in Utrecht te zien met perronwagens beladen met postzakken en werkend spoorweg- en postpersoneel. Aan beide zijden van het perron nachtposttreinen met verlichte vensters waar post in- en uitgeladen wordt. Het pastel werd (met krijt) gemaakt voor de NS-kalender van 1938 en kan natuurlijk niet ontbreken in de tentoonstelling.

Een ander project van Art Salvage is de restauratie van een affiche uit 1895 van de Midland Railway, onderdeel van de zogenaamde 'Vlissingse Postroute', of zoals het op het affiche vermeld staat: 'Royal Dutch Mail Route'. Het affiche verkeert, zoals je op de afbeelding ziet, in matige staat en wordt daarom gerestaureerd. Het dat in z'n werk gaat is binnenkort in een filmpje te zien.

900 Jaar Utrecht

Op 2 juni 2022 bestaat de stad Utrecht precies 900 jaar. Dat wordt "stadsbreed" gevierd. Op 2 juni zijn de Utrechtse musea, waaronder ook het Spoorwegmuseum, de hele dag gratis toegankelijk. De gemeente maakt voor de viering ook een videoclip, op 21 maart werd rapper Gary Gravenbeek op verschillende plekken gefilmd, het resultaat zal rond 2 juni te zien zijn.

Sprinter geschiedenis

De NS heeft de Sprinter 2995 opgehaald. Deze was bij het museum tijdelijk geparkeerd ten behoeve van de geplande afscheidsritten met dit materieel. Die gaan helaas niet door en daarom heeft NS de trein weer opgehaald en overgebracht naar Amersfoort. Het is nog niet zeker of het driebogwagstel nog loopt gaat worden of dat er nog een nieuwe toekomst voor deze trein wacht .....

Amsterdam CS in 1939

Terugkijkend naar de expositie Tosti's, Truffels, Treinen, is hier nog een bijdrage van Vriend Hans van Bemmel, die vroeger purser/treinbegeleider was op de routes naar het zuiden. Hij was ook te zien en te horen in een video, toen gemaakt voor deze expositie.

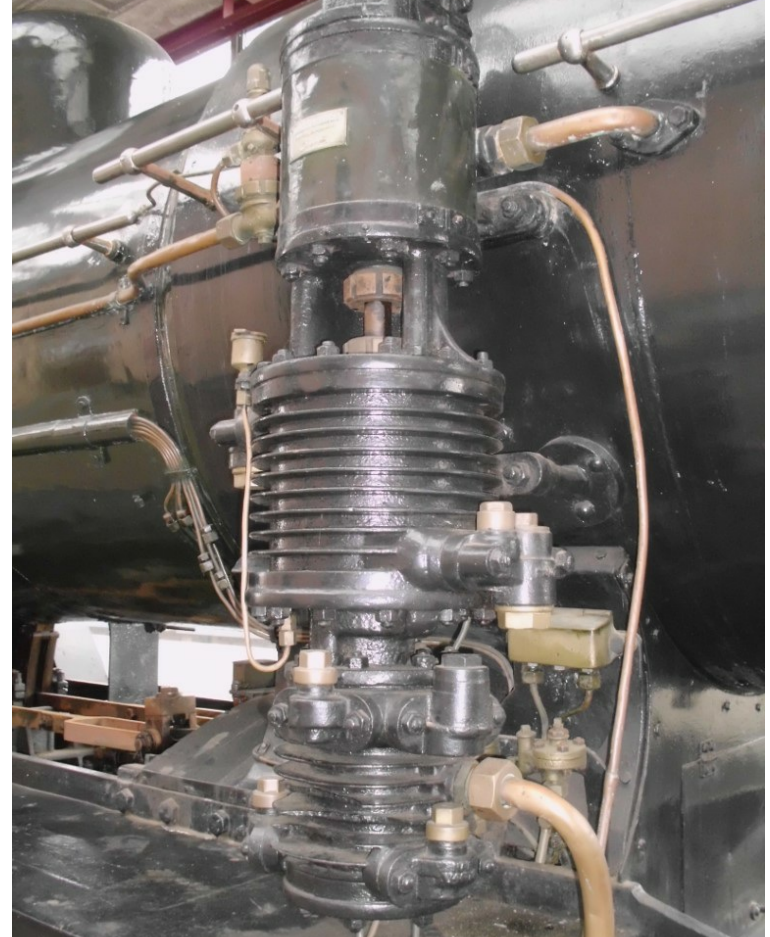
Hans gaf in 1980 de kunstschilder en schrijver C. Hamilton Ellis de opdracht om indrukwekkende Amsterdam CS te "portretteren" zoals het was in 1939, het laatste jaar van vrede voordat de oorlog uitbrak in Europa. Te zien is de luxe Rhenigold Express naar Basel, Luzern en Zürich in de kleuren roomwit en violet. Ook te zien is de Etoile du Nord, onderweg naar Parijs. Kleuren in blauw en geel en betrokken door een NS stoomloc uit de serie 3900. Een zeer sfeervol schilderij! Hans (in bruin uniform van destijds) is te zien in de deuropening van het afgebeelde Pullman rijtuig.

Met het oog op morgen

Hoofd Collecties van het museum Peter-Paul de Winter was onlangs te gast in de studio van *Met het oog op morgen*. Hij vertelde daar iets over de spoorwegen in Oekraïne n.a.v. de grote aantallen vluchtelingen die per trein een veilig heenkomen zoeken. Waarom zijn de Oekraïense spoorwegen nog intact?
[Wat Peter-Paul daarover zei is hier terug te luisteren.](#)

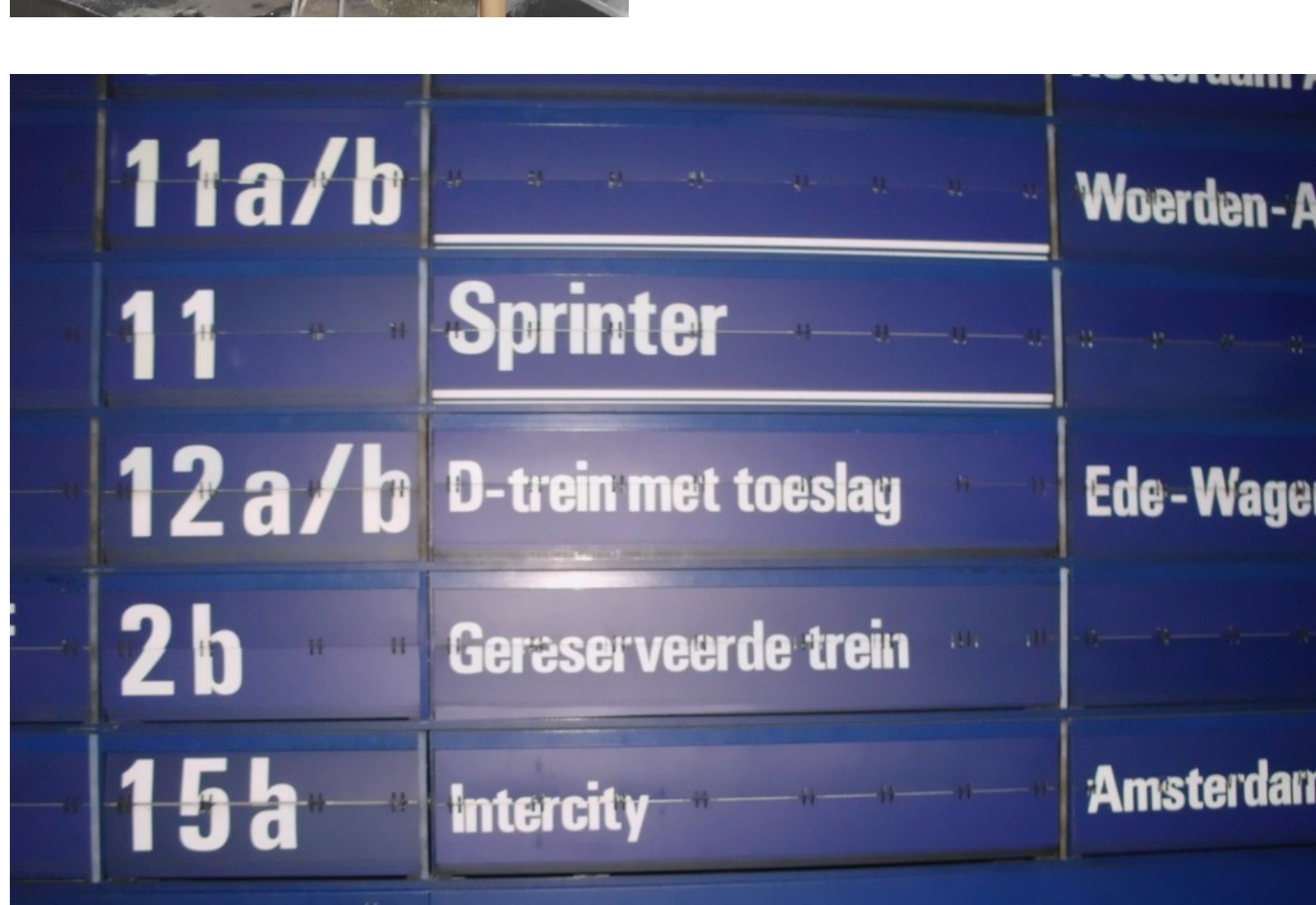
Het raadsel

De oplossing van de vorige keer is de compressor van/aan de "Blikken Tinus", gemonteerd aan de rechter zijde van de HIJSM machine. Deze NS 2104, daterend uit 1914, is gebouwd door de Berliner Maschinenbau, voorheen Schwartzkopff. De compressor is een degelijk stuk machinerie om het remsysteem van de gehele trein te laten werken. Gebouwd door Knorrbremse, ook uit Berlin.

De "Blikken Tinus" staat op het spoor bij de deuren van de hal van het hoofdgebouw.

En als laatste het raadsel van deze maand:
Wat is dit voor een "wandbedekking" en wat was de functie? Hoe werd het in de "reizigerstaal" genoemd?

Bijdragen?

Als U ook een bijdrage wilt leveren, stuur dan Uw eventuele opmerkingen, suggesties of foto's naar:

redactie@vriendennsm.nl
editor@vriendennsm.nl
www.vriendennsm.nl
www.spoorwegmuseum.nl

Redactie: Rick Meijer
Eindredactie: Peter van Dorp
Layout: Piet Meijer
Kopfoto: Robin Binsbergen